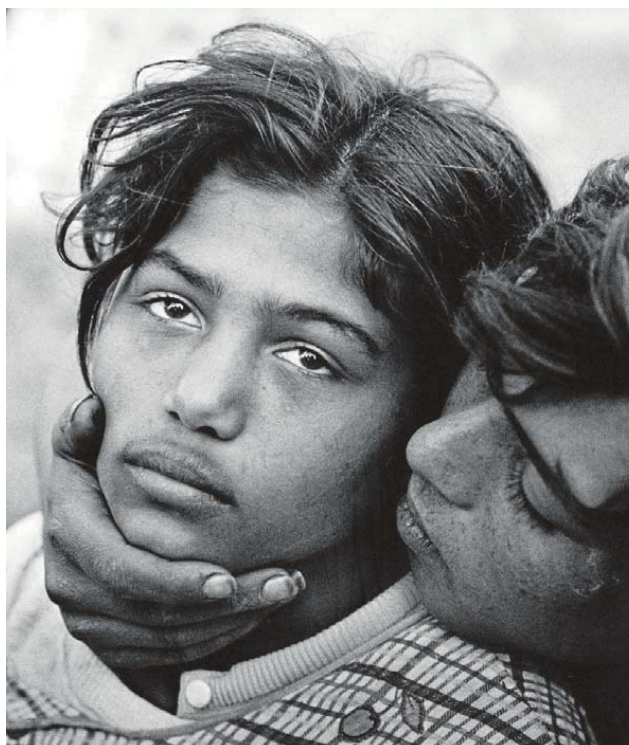

REPORTATGE

EUGENI FORCANO
**MÉS ENLLÀ
DE LA
REALITAT**

Una exposició a la Fundació Vila Casas reivindica l'obra del polièdric fotògraf. Amb el reportatge social, en bona part realitzat per a 'Destino', va ajudar a fixar la memòria de la Catalunya dels 60

TEXT
Belén Ginart

21 Enero, 2018

Enrique Porcuna 2018

REPORTATGE

•
*La seva fotografia social, en blanc i negre, està
 lligada a l'etapa a 'Destino'. Durant una dècada
 es va ocupar de les portades de la revista*
 •

"Cada vegada que faig una fotografia m'emocio. En el moment en què disparo, se m'accelera el cor. Encara no sé com m'ha aguantat tant de temps". Ja ha superat els 90 anys, la salut no li va gaire a favor. Però el fotògraf Eugeni Forcano (Canet de Mar, 1926) manté ben viva la gran passió de la seva vida. "No estic gaire bé, però conservo la il·lusió", afirma ell, anys després d'haver penjat definitivament les càmeres. Els records i sentiments reviu amb motiu de l'exposició de la seva obra que la Fundació Vila Casas inaugura dissabte al Palau Solterra de Torroella de Montgrí, on s'estarà fins al 20 de maig. La mostra, amb una seixantena d'imatges de gran format, és la culminació d'una tasca de difusió i d'homenatge de Forcano realitzada des de la Casa Museu Lluís Domènech i Muntaner, coordinada per Salvador Munrabà. Una tasca que es va iniciar quan, l'any 2011, Forcano va cedir un gran nombre de fotografies originals procedents del seu fons fotogràfic personal a la Casa Museu, que des d'aleshores li dedica una sala permanent.

Forcano, el més gran de 13 germans, es recorda a si mateix amb set anys camí de l'escola a Canet, embadalint-se davant l'aparador del fotògraf del poble. "Sempre em va interessar la imatge i vaig començar a fer fotografies ben aviat, amb una càmera de fusta de la meua mare". Soci actiu de l'Agrupació Fotogràfica de Catalunya des del 1949, però de formació autodidacta, va tenir uns quants oficis fins que la fotografia professional, a la qual mai abans havia pensat dedicar-se, li va aparèixer enmig del camí. "Em vaig presentar a un concurs organitzat per *Destino* i el vaig guanyar", recorda. L'editor de la publicació, Josep Vergés, i el seu director, Néstor Luján, li van proposar que s'encarregués de les portades de la revista, una feina que Forcano va mantenir des del començament dels anys 60 fins al tancament del setmanari. "Allò va canviar totalment la meua vida", reconeix. A més, li va donar una enorme visibilitat. "*Destino* era com el *Life* o el *Paris Match* espanyol", recorda el fotògraf i teòric Jorge Ribalta.

Les portades de *Destino* i la *Guía de Barcelona* publicada per l'editorial l'any 1964 amb textos de Carles Soldevila són, de fet, el catalitzador de l'obra més destacada de Forcano, el reportatge, que forma l'espina dorsal de l'exposició a Torroella de Montgrí, titulada *La vida atrapada al vol*. Perquè, de fet, la dedicació de Forcano a la fotografia social està molt lligada als anys de treball amb la publicació. Són unes imatges que, com destaca Anna Llopis, curadora de l'exposició juntament amb Salvador Munrabà, demostren la humanitat en

la mirada de Forcano, guardonat amb la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona i amb el Premio Nacional de fotografía del ministeri de Cultura l'any 2013. Jorge Ribalta, per la seva banda, vincula aquestes imatges socials amb "les poètiques humanistes de postguerra; entronquen amb la fotografia que gent com Doisneau i Ronis estan fent a Europa; Forcano i els seus coetanis, com Miserachs i Maspons, són fills del *Family of man*". Ribalta es refereix a la gran exposició organitzada el 1955 al MoMA de Nova York per mostrar les diversitats culturals i ètniques de la humanitat, i que va comptar amb la participació de 273 fotògrafs de 68 països, cap de l'estat espanyol.

Capacitat d'observació

L'ull de Forcano s'entendria amb fotografies tan icòniques com la del noi de mirada perduda que rep un consol sense efecte, els nens en actitud recollida davant una de les creus de fusta de la fossa comuna del cementiri de Montjuïc, la nena que plora a la Monumental ("L'única vegada que he anat als toros", com diu l'autor). Les seves imatges socials, sempre en blanc i negre (el color el reservaria per a la publicitat i l'experimentació) confirmen una gran capacitat d'observació en detalls com la pota de pollastre sobresortint del cistell d'una compradora del mercat de Banyoles, un dels seus reportatges més preuats, que *Destino* va publicar amb text de Josep Pla. Al mateix temps, Forcano revela tota la seva dotació per a la ironia en escenes com la del nen que compara la seva estatura amb la d'un adult, o quan mostra una filera d'assistents a missa adormides en ple sermó. Els capellans, i les monges i els militars, tan omnipresents a l'època, són habituals entre les seves fotografies, que destil·len també una mirada plena d'intenció en estampes com la d'una magna celebració eucarística amb motiu de la visita de Franco a Barcelona. En els anys de l'explosió turística, gira els ulls també cap als racons menys icònics (i més autèntics) de la ciutat i en mostra la cara menys victoriosa, la de la misèria i la necessitat.

EN TRANSICIÓ El reportatge social de Forcano deixa testimoni d'una Catalunya extingida, la dels anys 60 i 70, que comença a obrir els braços al turisme i el progrés econòmic sense haver-se tret de sobre les urpes de la misèria. També mostra la seva dimensió publicitària, com el catàleg de moda per a l'empresa Tilsa, on contrasta la sofisticació de les models amb un món rural tradicional.

Forcano va ser amic d'altres fotògrafs com Català Roca i Colom i escriptors com Pla i Espinàs, però sempre s'ha considerat un esperit lliure

Eren temps diferents i allunyats de la sobreexposició a la càmera propis de la societat actual, que Forcano no entén. “Jo disparava molt poc i sense demanar permís, no em calia”. El que sí que li feien molta falta eren grans dosis de paciència per trobar el moment més oportú a l'hora de disparar. “Això era el que em permetia aconseguir imatges amb molta espontaneïtat. Calia tenir molta paciència a fi de captar l'expressió justa. I avui tinc la sensació que els fotògrafs no en tenen tanta. Com que soc gran ja puc dir aquestes coses”. Al carrer, adoptava una actitud despistada, com de caçador furtiu. “Portava una Rolleiflex, amb visor superior, em permetia disparar des del lateral. Jo no volia interferir en l'escena, i era la millor manera d'aconseguir-ho”, recorda. “M'interessava la gent tal com era, volia captar el seu clima, el seu ambient”.

Publicitat i experimentació

En paral·lel a la seva feina a *Destino*, aviat va començar a treballar en l'àmbit comercial i publicitari, principalment per a cases de moda i cotilleria. “Les models venien a l'estudi i quedaven impactades”, recorda Forcano. Els testimonis gràfics que ell mateix va deixar d'aquell singular espai de feina expliquen el perquè. Les fotografies mostren un espai barroc, ple de nines, imatges religioses, escultures, rellotges, postals i objectes antics de tota mena. “Tot ho treia dels Encants”, diu, i revela una afició que va mantenir durant anys, dos cops per setmana. Als Encants hi va comprar el gran penjoll en forma de creu que des d'aleshores sempre ha format part de la seva indumentària. L'exposició també ofereix un tast de la dimensió publicitària de Forcano, amb imatges del que seria un dels treballs més celebrats: el catàleg per a l'empresa tèxtil lleonesa Tilsa, on contrastava la modernitat més lliure de prejudicis de les models amb el conservadorisme de l'Espanya rural.

A *La vida atrapada al vol* hi ha, a més, proves de la inquietud artística de Forcano. “Sempre ha tingut una clara voluntat d'estil, de ser artista i transcendir l'àmbit professional. La seva capacitat gràfica va molt més enllà de la realitat”, apunta la historiadora de la fotografia Laura Terré. L'exposició recull la seva dimensió més surrealista, onírica, en muntatges esforçats i sorprenents per l'enginy tècnic amb què estan fets, a falta d'eines digitals de manipulació d'imatge encara inexistents. És la sèrie de treballs que l'autor anomena *De la realitat al somni*. Hi ha un altre treball, encara més personal, del qual Forcano se sent especialment orgullós. El va titular *Provocar l'atzar a través de la llum* i és un conjunt de fotografies realitzades amb una tècnica que l'autor no ha volgut precisar mai, però que no inclouen l'ús d'una càmera fotogràfica. “Vaig estar sis anys investigant incansablement al laboratori fins que, d'una manera casual, vaig tro-

bar la manera de fer-les. I Frederic Marès, que venia a veure'm cada quinze dies a l'estudi perquè érem molt a prop, em va recomanar que no expliqués el com a ningú”, recorda.

Un esperit lliure

L'escultor Marès s'inclou en una llarga llista de personalitats amb qui Forcano s'ha relacionat durant la vida, amb llaços més o menys intensos d'amistat. Hi ha noms com el de Josep Pla, que en va elogiar les fotografies abans que es coneguessin personalment i a qui va retratar després en nombroses ocasions (n'és una bona prova el llibre *José Pla vist per Eugeni Forcano*, publicat el 1996 per l'editorial AUSA), el periodista i gran cronista de Barcelona Lluís Permanyer, els també escriptors Josep Maria Espinàs, Terenci Moix i Juan Marsé, companys seus a la revista de moda masculina *Don...*

A la llista també hi ha fotògrafs, més grans que ell o coetanis com Català Roca i Joan Colom, i més joves com Kim Manresa. Però, com diu Laura Terré, Forcano ha sigut sempre “un esperit lliure”, gens gregari i poc amic de la vida social a què el podria haver portat el seu ofici. Mai ha sigut, tampoc, gaire metòdic amb el seu arxiu. “Sort dels llibres que he publicat, m'ajuden a posar-hi una mica d'ordre. La resta ho tinc força barrejat”, reconeix. El cert és que la seva obra té pendent encara una revisió en profunditat que ajudi a contextualitzar-la. “S'haurien d'estar fent coses des de l'àmbit acadèmic. Ens falta metodologia”, opina Terré. En un futur a mitjà termini s'albirarà un fet que potser ajudarà a resoldre aquesta situació. El Museu Nacional d'Art de Catalunya ha iniciat converses amb Forcano per realitzar alguna activitat, encara per concretar, al voltant del seu fons. “L'interès hi és i també la valoració de la seva obra, però encara s'ha de decidir com es fa”, explica el museu. Forcano, que fa uns anys va cedir 650 imatges seves a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, s'il·lusiona amb la possibilitat que el MNAC li dediqui una gran retrospectiva. Però també s'activen els seus temors. “El problema és que en aquests museus van molt lents, i si me la fan d'aquí un any i mig potser ja no hi seré”. ●

CONTRASTOS Malgrat el dramatisme de moltes de les seves imatges, Forcano també deixa espai a l'humor i mai renuncia a l'ambició estètica. Per això hi ha ironia en imatges com la del nen que compara la seva talla amb la de l'home que té al davant o en la del grup de militars que comparteixen un moment de descans. A la pàgina de la dreta, enigmàtic retrat del fill del fotògraf amb una amiga, rere una paret de vidre.

